

Aplikasi Pedagogi Hikmah bagi Pengajaran Bahasa Malaysia dan Bahasa Inggeris Abad ke-21

(The Application of the Hikmah (Wisdom) Pedagogy in the Teaching of Malay and English Language in the 21st Century)

ROSNANI HASHIM, WAN MAZWATI WAN YUSOFF, SUHAILAH HUSSIEN,
MADIHAH KHALID & ROSEMALIZA KAMALLUDEEN*

ABSTRAK

Kemahiran insaniah yang meliputi kemahiran berfikir aras tinggi (KBAT), kemahiran kolaboratif dan komunikatif merupakan kemahiran yang penting dalam kehidupan abad ke-21. Dalam konteks Malaysia, bahasa Inggeris adalah penting sebagai bahasa perhubungan, perdagangan antarabangsa dan ilmu, sementara bahasa Malaysia sangat penting sebagai bahasa kebangsaan dan jati diri bangsa. Kajian ini menyelidik sama ada Pedagogi Hikmah (PH) yang mengutamakan metode inkuiri bersama-sama dalam satu komuniti, mampu meningkatkan pencapaian bahasa dan kemahiran kognitif para pelajar. Sampel kajian terdiri daripada 3 buah kelas Bahasa Malaysia dan 2 buah kelas Bahasa Inggeris yang mewakili sekolah rendah, menengah rendah dan menengah atas di Gombak. Metodologi yang digunakan ialah rekabentuk bercampur. Rekabentuk kuantitatif menggunakan kaedah eksperimen kuasi pra-pasca bagi menentukan keberkesanan intervensi PH dengan menggunakan skor peperiksaan sebagai variabel bebas. Bagi menyelidik kemajuan 5K (kemahiran kognitif berfikir kritis, kreatif dan keprihatinan, dan kemahiran komunikatif dan kolaboratif), senarai semak perlakuan kognitif IAPC telah digunakan. Rekabentuk kualitatif menggunakan Perbincangan Kumpulan Fokus (PKF). Hasil kajian kuantitatif menunjukkan bahawa Pedagogi Hikmah berjaya meningkatkan pencapaian dalam mata pelajaran bahasa dan juga menambahbaik kemahiran 5K. Analisis kualitatif mendapati bahawa pelajar mempunyai sikap yang positif terhadap Pedagogi Hikmah.

Kata Kunci: Pedagogi Hikmah, komuniti inkuiri, kemahiran insaniah, pengajaran bahasa Malaysia, pengajaran bahasa Inggeris

ABSTRACT

Soft skills that include higher order thinking (HOTS), collaborative and communicative skills are essential skills in the 21st century. In the Malaysian context, English is important as the language of communication, international trade, and knowledge; while Bahasa Malaysia is the national language and important for fostering the Malaysian identity. This study aims to determine whether the Hikmah (Wisdom) Pedagogy which employs the inquiry method in a community, can enhance students' achievement in both languages and cognitive skills. The sample of the study consisted of 3 Malay and 2 English language classes representing primary, lower and upper secondary school levels in Gombak. Mixed method research design was employed. The quantitative method employed was quasi-experimental pre-post test to determine the effectiveness of the intervention with examination scores as the independent variable. To investigate the progress of the 5Cs (critical, creative, caring thinking, communication and collaborative skills), the IAPC cognitive behavior checklist was used. The qualitative design employed was focus group discussion. The results of the quantitative analyses show that the Hikmah Pedagogy succeeded in improving students' achievement in both languages and their 5Cs skills. The qualitative analyses found that the students had a positive attitude toward the Hikmah Pedagogy for the 5Cs.

Keywords: Wisdom Pedagogy, community of inquiry, soft skills, teaching of bahasa Malaysia, teaching of English

PENGENALAN

Pendidikan abad ke-21 dalam era globalisasi mengalami perubahan yang besar kesan daripada pemeluasan akses kepada internet dan ekonomi-k. Perubahan dalam ekonomi-k meningkatkan permintaan bagi pekerja ekonomi-k iaitu mereka yang berpengetahuan, bermaklumat dan berdaya tahan menghadapi cabaran

kompetitif zamannya. Era globalisasi juga bermakna selain daripada pendidikan menjadi satu komoditi yang boleh diperniagakan dan satu industri eksport, Bahasa Inggeris menjadi dominan, pengantarabangsaan pendidikan dan kepelbagaian atau kemajmukan masyarakat meningkat dan juga peningkatan ujian dan ranking di tahap antarabangsa (Carnoy 1999). Cabaran era ini sangat ketara dan ketahanan hanya dimiliki oleh pelajar-pelajar yang mempunyai banyak

kemahiran insaniah yang meliputi kemahiran berfikir kritis, kreatif, komunikatif, kolaboratif dan keprihatinan (5K). Di samping itu, kepentingan bahasa kebangsaan juga meningkat selari dengan kegunaannya untuk memelihara ilmu, agama, budaya dan jati diri bangsa Malaysia.

Hal ini memerlukan perubahan dalam PdP di sekolah dan juga institusi pengajian di mana kurikulum juga perlu fokus terhadap unsur-unsur kemahiran abad ke-21 iaitu, kebolehan untuk mencari dan menyusun maklumat bagi menyelesaikan masalah, merangka dan melaksanakan kajian, menganalisa dan mensintesis data, mengaplikasikan pembelajaran dalam situasi baru, memantau dan menambahbaik pembelajaran dan pencapaian diri sendiri, berkomunikasi dengan baik dalam pelbagai bentuk, bekerjasama dalam pasukan dan belajar secara mandiri (Darling-Hammond & McCloskey 2008). Halpern (2014) menekankan bahawa Internet telah mendemokratikkan pengetahuan, di mana hal-hal yang penting dan berharga tidak lagi hanya boleh diakses oleh segolongan kecil yang istimewa.

Memahami kepentingan bahasa Inggeris bagi era globalisasi dan bahasa Malaysia bagi perpaduan dan jati diri rakyat Malaysia, maka pelbagai usaha telah dilaksanakan untuk meningkatkan penguasaannya dalam sistem pendidikan negara. Di antara langkah tersebut ialah menambah bilangan masa pengajarannya di sekolah rendah dan menengah, dan terakhir, menerusi Program Pengajaran dan Pembelajaran Sains dan Matematik dalam Bahasa Inggeris (PPSMI) pada tahun 2003. Bagaimanapun program itu dihentikan pada tahun 2009 setelah didapati kemeruduman prestasi Malaysia dalam ujian pencapaian akademik antarabangsa TIMSS dan PISA. Kemudian hal ini digantikan dengan agenda Memartabatkan Bahasa Malaysia memperkasakan Bahasa Inggeris (MBMMBI) dan juga program dwibahasa (Dual Language Program) di sekolah terpilih.

Berfikir tidak dapat dipisahkan daripada bahasa. Ia berkembang secara berasingan pada waktu kecil sehingga fasa operasional pada usia 6 atau 7 tahun apabila ia bergabung untuk menjadi alat yang ampuh bagi strategi pembelajaran, memproses maklumat, logik dan kemahiran menyelesaikan masalah (Good & Brophy 1990; Al-Attas 1991). Lebih kuat kemahiran berbahasa maka lebih kukuhlah daya pemikiran kita. Kelemahan prestasi dalam kemahiran bahasa seperti yang didedahkan dalam PISA amat mengecewakan. Oleh itu program kedua-dua bahasa

Inggeris dan bahasa Malaysia dalam sistem pendidikan kita perlu dipertingkatkan, khususnya di sekolah jenis kebangsaan bagi Bahasa Malaysia di mana penggunaannya amat terbatas dan hal ini berlanjutan selama enam tahun. Hingga hari ini kita masih bertemu dengan golongan masyarakat bukan bumiputera yang teragak-agak bila bertutur pada umum dalam bahasa kebangsaannya. Situasi yang serupa juga wujud untuk bahasa Inggeris. Menurut Preece (2013) dua faktor yang membuat pelajar kurang berminat terhadap pembelajaran bahasa Inggeris adalah kerana buku teks ESL (Bahasa Inggeris sebagai Bahasa Kedua) hanya tertumpu kepada budaya popular yang kebaratan yang terdapat di media elektronik yang kadangkala tidak sesuai dengan budaya dan pengalaman hidup pelajar Asia. Malahan pedagoginya juga kurang menumpu kepada kemahiran 5K. Pelajar kurang peluang atau segan untuk bercakap menggunakan Bahasa yang diajar di dalam bilik darjah. Kesannya adalah penekanan kepada pembelajaran nahu dan pembacaan untuk kefahaman dan bukannya pemerolehan bahasa untuk berkomunikasi atau mengungkapkan idea.

Kepentingan kemahiran 5K dan penguasaan bahasa Inggeris and bahasa Malaysia telahpun dijelaskan tetapi realiti yang dihadapi adalah kelemahan pelajar Malaysia dalam penguasaannya seperti yang terbukti daripada prestasi negara dalam TIMSS untuk sains dan matematik, dan PISA untuk literasi, sains dan matematik merudum semenjak tahun 2007. Kedudukan Malaysia berada di paras 1/3 di bawah dalam perbandingan negara-negara OECD bagi PISA dan negara lain termasuk Vietnam dan Thailand (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2013). Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025 melaporkan bahawa 18 peratus dan 20 peratus pelajar gagal mencapai aras kemahiran minima Malaysia bagi masing-masing matematik dan sains. Frederico Gil Sander, pakar ekonomi kanan Bank Dunia bagi Malaysia, menyebut bahawa rakyat Malaysia perlu “cemas” bahawa prestasi pelajar sekolahnya bagi PISA lebih teruk berbanding pelajar di Vietnam, sebuah negara yang lebih miskin daripada Malaysia. Pencapaian dalam literasi bacaan juga di bawah paras purata (Jadual 1). Keadaan ini menimbulkan keprihatinan kepada dua perkara iaitu, keperluan menambah usaha untuk memperkukuh sistem pendidikan bagi menghadapi cabaran globalisasi dengan mencari punca kelemahan sebab dari segi kewangan, bajet yang besar telah pun diperuntukan bagi pendidikan. Kedua, kegagalan pelajar

JADUAL 1. Keputusan PISA 2009-2012 dan TIMSS (1999-2011)

Subjek	Skor Min PISA				Skor min & Ranking TIMSS*			
	Purata 2009	2009	2012	2015	1999	2003	2007	2011
Matematik	498	404	421	446	519 (16)	508 (10)	474 (20)	440 (26)
Sains	501	422	420	443	492 (22)	510 (20)	471 (21)	426 (32)
Bacaan	496	414	398	431				

Sumber: Malaysia Education Blueprint 2013-2025, exhibit 3-7 and 3-8

dalam aspek penyelesaian masalah matematik dan juga kelemahan dalam pembacaan kritis menunjukkan bahawa pelajar Malaysia masih lemah dalam penguasaan bahasa, berfikir kritis, dan kemahiran menyelesaikan masalah, walaupun pencapaian mereka dalam peperiksaan awam selalunya tinggi.

Kementerian Pendidikan memang menyedari perubahan aliran dalam pendidikan hari ini dan mula menekankan pendidikan yang memberi keutamaan kepada proses dan bukan lagi produk. Beberapa strategi dan metodologi PdP yang boleh menjayakan perubahan ini seperti Pentaksiran yang Berasaskan Sekolah (PBS) di samping pentaksiran pusat yang mengambil kira paduan hasil formatif dan sumatif, kurikulum yang bersandarkan hasil pembelajaran sebagai kriteria pencapaian dan kaedah PdP bagi kemahiran berfikir aras tinggi (KBAT), *I-Think*, pembelajaran berpusatkan murid dan kerja kumpulan bagi kemahiran kolaboratif telah diperkenalkan kepada guru dan pemimpin pengajaran di sekolah (Kementerian Pendidikan Malaysia 2013). Melihat bagaimana pelajar berhujah dan meyakinkan pelajar lain dalam perbincangan adalah satu lagi kaedah mentaksir kemahiran berfikir kritis (Brink-Budgen 2005). Perubahan cara pentaksiran pelajar di bilik darjah untuk membangun pemikiran kritis (Tsheko 2000) sudah tentu membawa implikasi bahawa pedagogi guru juga perlu berubah. Jika tidak, peperiksaan akhir tetap menjadi tumpuan para guru dan belajar untuk peperiksaan tetap menjadi penentu segala-galanya di sekolah.

Beberapa usaha bagi meningkatkan kemahiran berfikir pelajar kepada aras tinggi telah dicuba di Malaysia seperti Model Boston yang diperkenalkan oleh Schwatz dan Perkins, model *Lateral Thinking* oleh de Bono, dan *Programme for Instruction in Learning and Thinking Skills* atau PILTS, Pembelajaran berasaskan Masalah (Problem-based Learning) dan yang terbaru adalah model *I-think*. Mungkin ada yang mencuba *Habits of Mind*, peta minda Buzan dan sebagainya. Semua usaha ini tidak membuahkan hasil seperti yang kelihatan daripada keputusan TIMSS dan PISA. Melainkan *I-think* yang digunakan dengan meluas, model yang lain amatlah terbatas kepada beberapa buah sekolah sahaja. Bagaimana pun, daripada analisisnya, penulis mendapati bahawa *I-Think* adalah instrumen untuk membantu menyusun data dan bukanlah kaedah berfikir tinggi.

Meneliti pelbagai usaha yang tersebut di atas untuk meningkatkan kemahiran 5K yang merangkumi komunikasi dalam Bahasa Malaysia dan Bahasa Inggeris, tidak terdapat lagi kajian yang menggunakan kaedah inkuiri falsafah, iaitu Program Falsafah bagi Kanak-Kanak atau variasinya, Pedagogi Hikmah di Malaysia walaupun ia pernah ditimbulkan satu masa dahulu. Semasa pelancaran Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah pada tahun 1989 buku panduan dan latihan perguruan menekankan Kemahiran Berfikir Kritis dan Kreatif (KBKK) dan juga kaedah *Sokratik* untuk digunakan di bilik darjah, namun mungkin kerana kurang kepakaran, kaedah ini yang mirip

inkuiri falsafah tidak mendapat sambutan. Kaedah yang sama juga ditekankan dalam program Smart School pada tahun 1996 tapi dipandang sepi (Rosnani & Suhailah 2003). Justeru, kajian ini bertujuan untuk melihat sama ada penggunaan Pedagogi Hikmah untuk pengajaran dan pembelajaran Bahasa Malaysia dan Bahasa Inggeris dapat meningkatkan pencapaian pelajar melalui mengembangkan kemahiran 5K. Inkuiri falsafah memberi tumpuan kepada usaha mencari makna bagi sesuatu idea atau konsep yang utama, yang mendapat perhatian ramai tetapi tidak disepakati dan pelajaran Bahasa mempunyai banyak ruang untuk membicarakannya. Oleh demikian penyelidik memilih pengajaran dan pembelajaran subjek bahasa sebagai fokus kajian. Secara khusus, kajian ini ingin menjawab soalan penyelidikan berikut: 1) Adakah PH meningkatkan pencapaian pelajar dalam Bahasa Inggeris dan Bahasa Malaysia?; 2) Adakah PH meningkatkan tingkahlaku kognitif pelajar dari segi penaakulan, pertuturan dan pendengaran, metakognisi, adab berbincang dan keterbukaan pemikiran?; dan 3) Apakah persepsi dan sikap pelajar terhadap Pedagogi Hikmah (PH)?

PEDAGOGI HIKMAH DAN P4C

Pedagogi Hikmah adalah satu cabang daripada Program kemahiran berfikir, *Philosophy for Children* (P4C) yang telah dirintis oleh Matthew Lipman, seorang Profesor bidang Falsafah daripada Columbia University New York pada tahun 1970-an. Beliau memperkenalkan programnya yang berdasarkan inkuiri falsafah setelah melihat kelemahan mahasiswa Tahun Pertama dalam mena'akul dan membuat pertimbangan secara rasional dan bijaksana. Beliau memperkenalkan suatu pedagogi yang unik intisarinya ialah kewujudan satu komuniti inkuiri atau penyiasat mencari makna di sebalik sesuatu konsep atau idea. Berlatarbelakangkan falsafah, beliau menggunakan kaedah Sokratik di mana terdapat satu kumpulan pelajar (kanak-kanak, remaja atau orang dewasa) duduk bersama dalam bentuk U, atau separa bulatan menghadapi seorang guru dan mereka berdialog bagi mencari penyelesaian kepada suatu persoalan besar melalui menyoal lagi untuk penjelasan atau mengemukakan idea baru, dan berbincang. Beliau menggunakan teks daripada novel yang ditulis khas untuk program ini sebagai bahan perangsang untuk mencetus soalan tentang konsep, idea dan isu yang terdapat dalamnya. Teks itu mempunyai ciri-ciri tertentu dan mengandungi sesuatu yang samar atau bermasalah. Pedagoginya menggabungkan idea daripada Dewey tentang penyelesaian masalah, Vygotsky tentang kepentingan sosial dalam menuntut ilmu, dan beberapa lagi ahli falsafah dan linguistik kontemporari bagi kerja berkumpulan, dan peranan bahasa (Lipman 1988 & 2003).

Pada pendapat Lipman (Naji & Rosnani 2017) program P4Cnya adalah pendekatan terbaik untuk meningkatkan kemahiran berfikir dalam kalangan kanak-kanak kerana ia merangkumi enam perkara berikut:

1. Minat – ia melibatkan cerita tentang kanak-kanak dan perbincangan tentang isu yang menarik dan kontroversi.
2. Emosi – P4C tidak terbatas kepada penambahbaikan pemikiran kritis sahaja tetapi memahami pemikiran itu melibatkan dan dicetuskan oleh emosi.
3. Berfikir kritis – P4C merangkumi pemikiran kritis tetapi dalam keluasan dan kedalaman yang lebih.
4. Nilai – teksnya menggabungkan nilai yang kadang-kadang samar supaya memberi ruang untuk peserta memikirkannya dan menimbangkannya dengan lebih baik.
5. Kreativiti – pemikiran yang baik dibajai oleh imaginasi, justeru cerita-cerita di dalam tek membantu kanak-kanak dalam berimaginasi.
6. Komuniti – berfalsafah berlaku menerusi dialog dengan semua ahli komuniti. Mereka berkongsi dan bekerjasama menyelidik sesuatu idea atau masalah.

Inkuiri falsafah memang satu alat yang penting yang boleh menambahbaik pemikiran kritis, tetapi yang lebih penting ialah sebagai kaedah untuk mengubah pendidikan – beranjak daripada pendidikan berpusatkan guru dan berpusatkan murid kepada sesuatu yang berpusatkan komuniti inkuiri. Dalam P4C guru diberdayakan dan pelajar diberi peluang bersuara – dan juga diberi akses kepada suara-suara rakan sebaya mereka (sesuatu yang mereka sering sebut apabila ditanya tentang nilai kebaikan P4C). Dalam mendengar dan belajar daripada satu sama lain, para pelajar dan juga guru semuanya terlibat dalam proses demokratik, menggunakan dan mempertingkatkan kemahiran-kemahiran insaniah yang terlibat dalam aspek berfikir dan sebagainya. Sambil golongan kanak-kanak atau remaja ini mencungkil dan meneliti pengalaman dan pendekatan mereka terhadap kehidupan, bilik darjah mereka semakin menjadi lebih inklusif terhadap kepelbagaian gaya belajar, etnik, gender atau budaya. Dalam mentransformasi pendidikan secara ini, Spod yakin bahawa kita boleh mengubah masyarakat” secara beransur-ansur (Naji & Rosnani 2017).

P4C dan PH berusaha memberdayakan pelajar untuk (1) mengukuh dan meningkatkan keupayaan mena’akul, (2) mengembangkan daya kreativiti, (3) memupuk peribadi secara individu dan juga antara individu (interpersonal) dari segi keyakinan diri, berfikiran terbuka, saling menghormati, bekerjasama dan bertimbang-rasa, (4) memupuk kemahiran berkomunikasi dan bekerjasama (kolaboratif), (5) Mencari makna daripada apa yang dialami dan dipelajari; dan (6) Membuat keputusan yang bijak (berdasarkan kriteria dan meneliti semua pilihan yang ada).

Pedagogi Hikmah telah diperkenalkan di Malaysia pada tahun 2002 (Preece & Adila 2014; Rosnani 2002) dan pengasasnya memilih istilah Hikmah kerana maknanya yang merangkumi kebijaksanaan, ilmu tentang tempat atau kedudukan sesuatu yang tepat (adab), pertimbangan yang baik, keupayaan tabi’i untuk memahami sesuatu perkara, ilmu daripada seluruh pengalaman kehidupan,

sikap, kepercayaan atau tindakan yang bijak, ajaran-ajaran daripada para ahli bijaksana zaman dahulu (termasuk para nabi) dan keupayaan melihat kualiti dalaman dan perhubungan (Rosnani 2009). Beliau juga memilih ini berdasarkan ayat al-Qur’an Surah al-Baqarah: 269 yang bermaksud: “Allah memberikan Hikmah kepada sesiapa yang dikehendakiNya. Dan sesiapa yang diberikan hikmah itu maka sesungguhnya ia telah diberikan kebaikan yang banyak” dan juga Surah al-Jumu’ah: 2 yang memerihalkan bahawa seorang Rasul telah diutus untuk: “membacakan kepada mereka ayat-ayat Allah, dan membersihkan mereka, dan mengajarkan mereka Kitab Allah dan Hikmah.” Sebagai inkuiri falsafah, matlamat falsafah adalah untuk mencari kebenaran dan juga kebijaksanaan atau hikmah dalam Bahasa Arab yang sudah diterima sebagai istilah Bahasa Melayu. Objektif Pedagogi Hikmah serupa dengan objektif P4C yang tersebut di atas ditambah dengan objektif ketujuh, iaitu mentadabbur dan memahami al-Qur’an, dan as-Sunnah dengan lebih mendalam dan bermakna.

Proses pengajaran dan pembelajaran dalam Pedagogi Hikmah melibatkan komuniti inkuiri yang terdiri daripada sebuah kelas dengan mengandungi agenda berikut: (1) penumpuan kepada satu bahan rangsangan, boleh jadi membaca teks atau melihat bahan rangsangan seperti poster atau klip video; (2) membina soalan aras tinggi bersabit bahan rangsangan; (3) membincangkan soalan untuk mendapatkan penjelasan atau jawapan. Murid bekerjasama berdialog, berbincang dan bertanya untuk mendalami masalah, sementara guru pula bertindak sebagai pemudah cara yang respons dengan soalan lanjut untuk mengembangkan dan mengarahkan perbincangan. Guru harus pandai mencungkil lebih dalam dan pelajar harus beradab, iaitu bersabar dan menunggu giliran untuk memberi pendapat masing-masing.

KEMAHIRAN MEMBACA, BERFIKIR, P4C DAN PH

Banyak kajian dan penulisan tentang P4C dan kesannya telah dilaksanakan oleh pelopornya di seluruh dunia (Naji & Rosnani 2017) dan ini dapat dikesan daripada pangkalan data di perpustakaan dan enjin pencarian Google. Satu kajian besar tentang P4C yang melibatkan murid Tahun 4 dan 5 daripada 48 buah sekolah yang menjalani program ini selama satu tahun dan diajar oleh guru yang dilatih selama dua hari oleh *Society for the Advancement of Philosophical Enquiry and Reflection in Education* (SAPER), sebuah Pertubuhan Kebajikan, dan dibiayai oleh Education Endowment Foundation di UK (Gorard et al. 2015) melaporkan bahawa: (1) P4C mempunyai impak positif terhadap pencapaian *Key Stage 2* (Tahap 2), khususnya bagi membaca dan matematik; (2) P4C mempunyai impak positif paling besar untuk KS2 bagi murid-murid SES rendah; (3) pada pendapat guru, kejayaan intervensi ini bergantung kepada penyerapan P4C dalam jadual waktu secara konsisten; dan (4) pada amnya, guru dan murid berpendapat P4C mempunyai pengaruh positif

dari segi keyakinan untuk bercakap, kemahiran mendengar dan harga diri. Kajian ini juga melaporkan bahawa tidak ada bukti penambahbaikan bagi kemahiran menulis sebab program ini tidak melibatkan kemahiran menulis. Trickey & Topping (2004) dalam kajian lain, menjalankan penilaian terhadap program-program “berfikir melalui falsafah” bagi menggalakkan perkembangan sosial dan kognitif menerusi inkuiri kolaboratif di Clackmannanshire, Scotland yang diperkenalkan di sekolah rendah pada tahun 2001. Data diperolehi daripada ujian standard bagi kumpulan eksperimen dan kawalan, analisis perbincangan dalam bilik darjah yang direkod dan analisis sistematik soal selidik persepsi murid, guru dan guru besar bagi penanda perkembangan sosial dan emosi. Kajian Clackmannanshire ini memberi bukti bahawa satu jam inkuiri falsafah dalam seminggu di sekolah rendah amat berkesan bagi meningkatkan perkembangan kemahiran kognitif, kemahiran menaakul dan berdialog, dan perkembangan sosial dan emosi.

Dalam kajian lain, Williams (1993) meneliti kesan 27 sesi pelajaran P4C, setiap sesi selama satu jam (menggunakan bahan Lipman) yang melibatkan 42 orang murid daripada dua buah kelas Tahun 7 terhadap kefahaman, kemahiran menaakul dan keyakinan intelektual. Ujian perbandingan pra dan pasca menggunakan *London Reading Test* bagi kefahaman menunjukkan penambahan yang lebih besar bagi kumpulan intervensi berbanding kumpulan kawalan. Begitu juga hasilnya bagi kemahiran menaakul dan keyakinan intelektual. Topping dan Trickey (2007) pula melaksanakan kajian jangka panjang selama 2 tahun ke atas 177 orang murid (105 eksperimen dan 72 kawalan) daripada 8 buah sekolah dan terdiri daripada 8 buah kelas (1 jam seminggu). Hasil kajian mendapati bahawa murid yang mengikut program ini meningkat skor keupayaan kognitif mereka.

Beberapa penyelidikan tentang PH telah dilaksanakan di Malaysia bermula dengan kajian eksperimen (pra dan pasca kumpulan ekuivalen tanpa kumpulan kawalan) yang melibatkan sebuah kelas murid Tahun 5 di sebuah sekolah rendah Islam di Gombak. Penyelidik sendiri mengajar P4C waktu BM selama 12 sesi iaitu 12 minggu dengan menggunakan novel Siti, terjemahan novel *Pixie* karangan Lipman. *The New Jersey Test of Reasoning Skills* (NJTRS) telah diterjemahkan dan digunakan untuk mengukur skor penaakulan. Hasil kajian menunjukkan perbezaan min yang signifikan bagi penaakulan antara ujian pra dan pasca NJTRS $t(29) = -1.80, p = .009$ (Rosnani, 2003). Dalam satu kajian lain, Moomala dan Rosnani (2006) membandingkan kesan program P4C dengan *Reader Response* terhadap kemahiran berfikir kritis dan kemahiran membaca secara penerapan menerusi mata pelajaran Bahasa Inggeris bagi pelajar tingkatan empat di sebuah sekolah berasrama penuh. NJTRS telah digunakan untuk mengukur skor kemahiran berfikir sementara TOEFL digunakan untuk kemahiran membaca. Ujian-t menunjukkan signifikan bagi beza pra dan pasca skor min kemahiran membaca bagi kumpulan P4C berbanding kumpulan *Readers Response* $t(42) = 2.35, p$

$= .023$, tetapi tidak untuk skor penaakulan $t(42) = .336, p = .738$. Ini menunjukkan bahawa walaupun P4C mensasarkan berfikir, namun ia juga berkesan untuk kemahiran membaca. Ini berlaku mungkin kerana pelajar SBP Sains memang pelajar terpilih yang mempunyai daya analisis yang baik tetapi tidak begitu dari segi bahasa Inggeris. Tambahan pelajar dalam kumpulan P4C mempamerkan kuantiti dan kualiti penulisan yang berbeza dari segi soalan aras tinggi, penulisan perbincangan dan catatan diari yang lebih terperinci. Preece (2013) telah mengkaji kesan PH di kalangan pelajar persediaan pra-Universiti di Pusat Persediaan Bahasa (CELPAD) IIUM menggunakan bahan bahasa Inggeris (ELT) yang mengadunkan “cerita-cerita berfikir,” yang mengandungi budaya, nilai dan konteks pelajar Islam dan juga isu-isu “falsafah” seperti moral, etika, ilmu, nilai dan kewujudan. Beliau menggunakan rekabentuk kajian kualitatif dan kaedah komuniti inkuiri (KI) dalam PdP. Hasil kajian ini mendapati kaedah komuniti inkuiri memanfaatkan pelajar dengan memberi lebih motivasi intrinsik, kefahaman dalam bentuk naratif, lebih peluang untuk mengeluarkan pandangan dalam perbincangan dan membuat isi pengajaran relevan kepada pelajar. Rosnani, Suhailah dan Adesile (2014) menjalankan satu kajian menggunakan Soal-Selidik *Hikmah Feedback Survey* bagi mengkaji kesan PH terhadap perasaan dan persepsi terhadap kemahiran berfikir dan menaakul. Ia melibatkan 188 orang pelajar Grade 7 hingga 10 yang telah mengikuti program HP sebagai satu mata pelajaran selama setahun di International Islamic School Malaysia, Gombak. Hasil kajian menyokong kesan positif program Hikmah terhadap kemahiran berfikir dan menaakul dan juga kemahiran kognitif, sosial dan komunikasi. Beberapa kajian lain telah juga dilaksanakan untuk melihat keberkesanan Pedagogi Hikmah bagi kemahiran 5K dalam pengajaran Pendidikan Islam (Preece & Juhasni Adila 2014; Rosnani et al. 2014; Mohd Kaziman 2016; Hendon 2017).

Walaupun terdapat beberapa penyelidikan yang menggunakan PH tersebut di atas, namun selain daripada kajian Moomala dan Rosnani (2006), tidak terdapat penyelidikan PH dalam pengajaran bahasa yang lebih luas di peringkat sekolah kebangsaan dan sekolah menengah kebangsaan.

METODOLOGI

Kajian ini melibatkan rekabentuk metodologi yang bercampur antara kuantitatif dan kualitatif. Rekabentuk kuantitatif melibatkan metodologi intervensi eksperimen dalam pengajaran Bahasa Malaysia dan Bahasa Inggeris tanpa kumpulan kawalan. Rekabentuk eksperimen (pra pasca kumpulan ekuivalen) digunakan sebab ia amat sesuai untuk menilai keberkesanan intervensi yang diberi dengan meneliti pencapaian satu kelas pelajar dalam mata pelajaran Bahasa di mana penyelidik tidak bebas untuk memilih kelas dan murid yang terlibat secara rawak. Memang penyelidik berhasrat untuk mendapatkan kumpulan kawalan sebab

ini dapat mengawal kesahan, tetapi kekangan pengurusan sekolah tidak mengizinkan. Metodologi kuantitatif kedua melibatkan penggunaan Senarai Semak Perlakuan Kognitif Pelajar untuk menentukan kewujudan perubahan dalam perlakuan kognitif yang berkait dengan kemahiran bahasa dan juga kemahiran berfikir kritis. Antara perlakuan kognitif yang penting adalah kemahiran pendengaran dan pertuturan, metakognitif, penaakulan, keterbukaan sikap dan adab berbincang dalam kumpulan inkuiri. Oleh kerana kajian ingin mengetahui kewujudan perubahan dalam kemahiran-kemahiran tersebut, data pra dan pasca intervensi bagi kemahiran tersebut juga diperolehi.

Akhir sekali, rekabentuk kualitatif melibatkan metodologi perbincangan kumpulan fokus (PKF) dengan lima kumpulan pelajar, 2 Kumpulan bahasa Inggeris dan 3 Kumpulan bahasa Malaysia daripada lima buah kelas yang terlibat. PKF ini diadakan di akhir kajian bagi mendapat pandangan dan respon mereka terhadap PH, intervensi yang dilalui. PKF tidak dapat dilaksanakan bagi sebuah kelas BM menengah rendah kerana pelajar telah diberi cuti waktu peperiksaan SPM. PKF ini amat penting sebab data kuantitatif tidak dapat memberikan gambaran afektif keseluruhannya. PKF ini meneroka pandangan pelajar tentang perasaan dan sikap mereka terhadap kaedah intervensi PH, perbandingan PH dengan kaedah-kaedah mengajar lain yang guru mereka gunakan, keupayaan PH membantu mereka dalam penambahbaikan 5K dan juga sebarang masalah yang mereka hadapi. Ahli kumpulan PKF dipilih oleh guru kelas tersebut berdasarkan komposisi pelajar sederhana, lemah dan maju dan bilangan setiap kumpulan adalah di antara 8 hingga 12 orang.

Sampel bagi kajian ini dirancang supaya terdiri daripada 3 buah kelas bahasa Inggeris (BI) dan 3 buah kelas bahasa Malaysia (BM) mewakili tiap satu daripada peringkat sekolah rendah, menengah rendah dan menengah atas. Bagaimanapun kerana seorang guru bahasa Inggeris sekolah Menengah Rendah terpaksa berpindah, maka bilangan kelas menjadi 5 buah. Justeru, 3 orang guru BM dan 2 orang guru BI terlibat dalam kajian ini. Kesemua guru mempunyai ijazah Sarjana Muda dan kelayakan ikhtisas sama ada Sarjana Muda dengan Pendidikan, atau Sijil Perguruan dan pengalaman mengajar sekurang-kurangnya 10 tahun.

INSTRUMEN DAN PROSEDUR

Kajian ini menggunakan kertas peperiksaan pertengahan dan akhir tahun yang disediakan oleh pihak sekolah. Peperiksaan ini diandaikan standard dan setara sebab disediakan oleh pihak PPD. Bagaimanapun kertas peperiksaan pertengahan tahun dan kertas peperiksaan akhir tahun tidaklah mempunyai topik dan kandungan yang sama. Ini adalah keterbatasan dalam penggunaan instrumen peperiksaan. Instrumen kedua, Senarai Semak Tingkahlaku Kognitif Pelajar mengandungi 18 soalan terbahagi kepada 5 komponen kemahiran – pertuturan dan pendengaran (6

item, contoh: Murid mengembangkan idea murid lain), penaakulan (5 item, contoh: Murid boleh memberi hujah atau bukti), metakognisi (2 item, contoh: Murid boleh gunakan istilah inkuiri spt. Saya setuju; saya hendak tanya.), adab dalam komuniti inkuiri (2 item, contoh: murid berbincang secara beradab), dan keterbukaan sikap (3 item, contoh: Murid menerima kritikan daripada murid lain). Senarai semak ini diukur menggunakan skala Likert 4 poin, adalah terjemahan daripada *Cognitive Behavior Checklist Institute for the Advancement for Philosophy for Children* (IAPC). Senarai ini disemak oleh guru, pertama di awal kajian dan terakhir di penghujung kajian. Skor peperiksaan pertengahan tahun dan peperiksaan akhir tahun digunakan sebagai skor pra dan pasca untuk pencapaian subjek. Kebolehpercayaan keseluruhan instrumen menggunakan nisbah Alpha Cronbach adalah .952 sementara kebolehpercayaan kelima-lima komponen kemahiran berada dalam julat .887 - .930. Data kualitatif pula dikumpulkan melalui PKF dengan 5 kumpulan pelajar di akhir kajian dengan menggunakan protokol temubual berstruktur terbuka yang telah disediakan oleh pasukan penyelidik.

Dari segi prosedur, lima orang guru yang terlibat telah mengikuti kursus latihan Pedagogi Hikmah selama tiga hari yang meliputi teori dan praktis mengenai Pedagogi Hikmah, konsep berfikir kritis, kreatif, keprihatinan dan kemahiran kolaboratif dan komunikatif (5K), memupuk Komuniti inkuiri bagi memacu 5K, logik dan falasi, permainan konsep, persediaan rancangan pelajaran harian, demonstrasi oleh jurulatih dan praktis oleh guru. Kursus ini diikuti pula dengan demonstrasi PH di bilik darjah oleh pakar terlatih sebagai model dalam suasana bilik darjah di mana murid duduk dalam bentuk U. Selepas demonstrasi guru menggunakan Pedagogi Hikmah sekali seminggu dalam jadual waktu berganda bagi setiap kelas. Guru menyediakan rancangan pengajaran harian (RPH) untuk kelas yang mereka ajar dan topiknya seperti yang telah ditetapkan oleh pihak sekolah. Mereka menyediakan 4 RPH dan mengolah semula dengan bantuan penyelidik, potongan teks daripada buku tek atau sumber lain supaya menjadi bahan rangsangan yang menepati ciri yang sesuai dengan PH. Pasukan Penyelidik ditugaskan untuk setiap sekolah dan datang hampir setiap minggu untuk perbincangan dan juga penyeliaan pada bulan pertama. Pada bulan seterusnya pencerapan dibuat sekali sebulan. Perbezaan RPH untuk HP terdapat pada Hasil Pembelajaran yang mengandungi unsur konsep dan unsur 5K, jalur inkuiri dan pelan perbincangan.

DAPATAN

PENCAPAIAN DALAM MATA PELAJARAN BAHASA MALAYSIA

Bagi menjawab soalan kajian yang pertama berkenaan keupayaan PH meningkatkan pencapaian dalam subjek BM, markah peperiksaan akhir tahun telah dibandingkan

dengan markah peperiksaan pada pertengahan tahun. Hasil kajian menunjukkan berlaku peningkatan min bagi semua kelas dan tahap bagi Bahasa Malaysia (Jadual 2). Bagaimanapun ia signifikan ($\alpha = .05$) hanya bagi BM Lisan Tingkatan 4 dengan $t(37) = -13.75, p = .00$ dan tidak bagi BM (Kefahaman dan karangan) dengan $t(37) = -1.22, p = .23$. Bagi Tahun 4, BM Karangan adalah signifikan dengan $t(37) = -9.45, p = .00$ tetapi tidak signifikan bagi BM Kefahaman dengan $t(37) = -1.66, p = .11$.

PENCAPAIAN DALAM MATA PELAJARAN BAHASA INGGERIS

Pencapaian akademik meningkat dengan signifikan pada $\alpha = .05$ bagi subjek BI Kefahaman Tingkatan 4 dengan $t(40) = -3.05, p = .00$ dan BI Lisan dengan $t(41) = -9.84, p = .00$. Begitu juga bagi Tahun 4 BI Karangan $t(37) = -6.58, p = .000$; dan BI Kefahaman $t(37) = -9.45, p = .00$ (Jadual 3). Pedagogi Hikmah jelas sekali dapat meningkatkan kemahiran berkomunikasi apabila markah ujian Lisan meningkat dengan signifikan. Jelas dalam konteks BI yang merupakan bahasa kedua semua murid, berlaku peningkatan dalam semua kemahiran – pertuturan, pendengaran, bacaan dan tulisan.

PENILAIAN KEMAJUAN TINGKAPLAHU KOGNITIF PELAJAR – KEMAHIRAN 5K

Bagi menjawab soalan kedua iaitu kemahiran tingkahlaku kognitif, data kuantitatif dikutip daripada senarai semak *Cognitive Behavior Checklist IAPC* yang diukur dengan skala Likert 4 poin, 1 = perlu perhatian serius, 2 = perlu lebih perhatian; 3 = kemajuan menggalakkan; dan 4 =

bagus telah digunakan. Senarai semak ini meneliti 5 konstruk iaitu meningkatkan kemahiran pelajar dari segi komunikasi (pertuturan dan pendengaran), pena'akulan (berfikir), metakognisi (berfikir), adab (interpersonal), dan keterbukaan minda (berfikir kritis). Kriteria panafsiran min data adalah seperti berikut:

Perlu perhatian serius	1.00 – 1.74
Perlu lebih perhatian	1.75 – 2.49
Kemajuan menggalakkan	2.50 – 3.24
Bagus	3.25 – 4.00

Jadual 4 menunjukkan kemajuan pelajar dalam lima kemahiran berdasarkan penilaian guru di awal dan di akhir kajian. Berdasarkan kriteria di atas, pencapaian dalam Bahasa Malaysia Tingkatan 4 menunjukkan kemajuan yang bagus bagi metakognisi, adab, dan keterbukaan sikap sementara kemajuan menggalakkan untuk pena'akulan. Kelas BM tingkatan 2 pula memperoleh kemajuan yang bagus bagi pertuturan dan pendengaran, pena'akulan dan adab, dan kemajuan yang menggalakkan bagi metakognisi dan keterbukaan sikap. Kelas BM Tahun 4 memperoleh kemajuan yang bagus bagi pertuturan dan pendengaran dan adab, dan kemajuan yang menggalakkan bagi pena'akulan, metakognisi dan keterbukaan sikap.

Bagi BI pula, Tingkatan 4 memperoleh kemajuan yang bagus bagi semua kemahiran sementara Tahun 4 memperoleh kemajuan yang menggalakkan bagi semua kemahiran. Pada umumnya jelas terdapat peningkatan bagi min kelima-lima kemahiran antara peringkat awal dan peringkat akhir. Kelas BI Tingkatan 4 tidak mempunyai data penilaian awal murid kerana berlaku pertukaran kelas semasa pertengahan tempoh kajian. Jelas kemahiran adab perbincangan dalam komuniti inkuiri mempunyai kemajuan yang paling ketara terutama di kalangan pelajar sekolah menengah berbanding sekolah rendah. Juga adalah

JADUAL 2. Ujian-t Berpasangan Min Peperiksaan Akhir dan Pertengahan Tahun BM

Kelas dan Subjek	N	Beza Min Pra-pasca	SP	Min SE	t	df	p
Tg 2 T BM	18	-1.83	3.89	.92	-1.99	17	.06
Tg 4 P BM	38	-2.50	12.59	2.04	-1.22	37	.23
Lisan BM	38	-4.17	1.92	.30	-13.75	37	.00*
Th 4 A BM Krg	38	-16.11	10.50	1.70	-9.45	37	.00*
BM Fhm	38	-2.84	10.55	1.71	-1.66	37	.11

*signifikan pada $\alpha = .05$

JADUAL 3. Ujian-t Berpasangan Min Peperiksaan akhir dan tengah Tahun BI

Kelas dan Subjek	N	Beza Min Pre-post	SP	Min SE	t	df	p
Tg 4 Prog BI Fhm	41	-3.46	7.284	1.137	-3.045	40	.004*
Lisan BI	42	-1.83	1.208	.186	-9.835	41	.000*
Th 4 A BI Krg	38	-11.95	11.193	1.815	-6.580	37	.000*
BI Fhm	38	14.66	13.656	2.215	6.616	37	.000*

*signifikan pada $\alpha = .05$

JADUAL 4. Penilaian Kemajuan Tingkahlaku Kognitif Pelajar

Fasa	Bahasa	Tutur & Dengar	Pena'akulan	Metakognisi	Adab	Terbuka	Seluruh	Beza Seluruh
Awal	BM	1.50	1.40	1.00	1.50	1.33	1.35	1.95
Akhir	Tg 4	2.33	3.00 [^]	4.00*	3.50*	3.67*	3.30*	
Awal	BM	2.50	2.40	2.00	2.50	2.00	2.28	1.07
Akhir	Tg 2	3.33*	3.40*	3.00 [^]	4.00*	3.00 [^]	3.35*	
Awal	BM	2.00	1.60	1.50	1.00	1.33	1.49	1.68
Akhir	Th 4	3.33*	3.00 [^]	3.00 [^]	3.50*	3.00 [^]	3.17 [^]	
Awal	BI		Tidak	terdapat				
Akhir	Tg 4	3.67*	3.60*	4.00*	4.00*	4.00*	3.85*	
Awal	BI	2.17	2.20	2.50	2.00	2.33	2.24	0.62
Akhir	Th 4	2.83 [^]	2.80 [^]	3.00 [^]	3.00 [^]	2.67 [^]	2.86 [^]	

Kunci: * bagus ; [^] kemajuan menggalakkan

ketara bahawa kemajuan pelajar Bahasa Malaysia lebih tinggi berbanding Bahasa Inggeris.

PERSPEKTIF PELAJAR TERHADAP PEDAGOGI HIKMAH

Hasil PKF menemui beberapa tema dan subtema penting. Tema penting adalah pengalaman dengan Pedagogi Hikmah, kemahiran SK, kerjasama dalam komuniti inkuiri, beradab dalam perbincangan, mengeratkan perhubungan dan cabaran.

PENGALAMAN DENGAN PH

Semua kumpulan PKF BM dan BI sekolah menengah menyatakan suka dengan sesi PH kerana ia menyeronokkan, mencabar minda mereka untuk menjana soalan berfikir aras tinggi, membolehkan mereka untuk mendengar pandangan orang lain, menzahirkan pandangan mereka dan bertukar-tukar idea. Mereka juga suka untuk memberi pandangan mereka kerana mereka berasa lebih yakin dalam membentangkan idea mereka kepada kelas kerana tidak ada jawapan yang betul atau salah. Mereka juga berasa dihargai apabila diberi peluang untuk berucap dan berkongsi idea. Mereka juga bersetuju bahawa diskusi tersebut telah membantu mereka untuk mengembangkan idea dan pengetahuan, dan membantu mereka untuk memahami pelajaran dengan lebih baik. Kumpulan PKF BM dan BI sekolah rendah pula menyatakan bahawa dengan PH pelajar lagi banyak bertanya dan berbincang. Kelas juga tidak lagi membosankan tetapi lebih interaktif, seronok dan menarik.

KEMAHIRAN SK

Kumpulan BM sekolah menengah menyatakan bahawa mereka boleh berfikir dengan lebih baik, menjadi lebih kritis dan menjana lebih banyak idea untuk KBAT yang diaplikasikan dalam menulis karangan. Kumpulan ini juga menyukai perbincangan dalam PH dan bersetuju bahawa Hikmah telah meningkatkan kemahiran berfikir kerana

mereka sentiasa terlibat dalam berfikir, daripada menjana soalan dan idea, apabila berhujah atau mempertahankan pandangan mereka, hingga menilai idea rakan mereka. Kumpulan BM dan BI sekolah rendah pula menjawab “*banyak,*” apabila ditanya, “*kelas ini banyak buat kamu berfikir tidak?*” Mereka mengakui masih memikirkan apa yang mereka fikirkan dalam kelas selepas pulang ke rumah. Ini juga dinyatakan oleh kumpulan BI dan BM sekolah menengah.

KERJA SAMA DALAM KOMUNITI INKUIRI (KI)

Menurut kumpulan PKF, komuniti inkuiri inilah faktor utama Pedagogi Hikmah berbeza daripada kaedah pengajaran yang guru mereka biasa gunakan. Mereka berpandangan bahawa Pedagogi Hikmah merupakan kaedah pembelajaran yang berpusatkan pelajar dan lebih memerlukan bekerjasama kerana para pelajar dan guru bekerjasama untuk menyelesaikan isu atau masalah yang timbul. Menurut kumpulan PKF sekolah rendah, kerjasama dalam KI ini membantu pelajar memahami topik yang dibincangkan.

BERADAB DALAM PERBINCANGAN DAN LEBIH DEMOKRATIK DALAM PDP

Kumpulan PKF sekolah menengah berpendapat bahawa mereka belajar untuk lebih beradab dalam bertanya soalan terutamanya secara bergilir-gilir untuk menjawab dan menyertai perbincangan. Pada pandangan mereka, pelajaran menggunakan PH lebih demokratik kerana guru menerima jawapan pelajar dan tidak memerlukan pelajar untuk menjawab menurut jawapan yang spesifik atau yang guru ingin sahaja.

MENGERATKAN PERHUBUNGAN DALAM KALANGAN PELAJAR

Beberapa pelajar terkejut apabila mendapati sesetengah rakan sekelas mereka yang pendiam mempunyai idea yang bagus, yang menyumbang ke arah perbincangan mereka.

Hal ini membolehkan mereka memahami rakan sekelas mereka dengan lebih baik. Mereka juga berasa bahawa pendekatan Hikmah boleh digunakan untuk merapatkan hubungan antara pelajar sewaktu perbincangan apabila mereka disuruh duduk bersebelahan kaum lain. Kumpulan pelajar sekolah rendah juga menyatakan perkara yang sama iaitu PH membantu mengeratkan perhubungan pelajar.

CABARAN DALAM MELAKSANAKAN PH

Kumpulan pelajar tidak mempunyai banyak masalah dengan PH dan perjalanan Komuniti Inkuiri mahupun dengan susunan tempat duduk. Mereka hanya menyatakan masalahnya adalah guru perlu mengatasi masalah pelajar pendiam dan kurang bercakap. Ini kerana mereka sendiri berubah persepsi terhadap rakan-rakan yang pendiam yang sebenarnya memiliki idea yang sangat bernas yang cuma diketahui setelah guru menggunakan PH. Pada pandangan, mereka guru harus memberi keyakinan kepada pelajar ini. Kumpulan pelajar sekolah rendah menyatakan bahawa masalah yang mereka hadapi adalah kadang-kadang mereka terpaksa berfikir dengan kuat khususnya apabila soalan atau idea mereka telah diambil oleh rakan yang lain.

PERBINCANGAN

Kajian ini secara keseluruhan telah dapat menjawab ketiga-tiga soalan kajian. Pertama, Pedagogi Hikmah menjadi satu faktor penyumbang bagi peningkatan dalam pencapaian peperiksaan BM dalam Lisan atau Pertuturan dan Pendengaran bagi Tingkatan 4 dan BM karangan bagi tahun 4. Ini mungkin kerana dalam Kelas Tingkatan 4 itu terdapat ramai pelajar yang bukan penutur pertama BM tetapi diberi peluang bercakap dalam kelas. Pencapaian lebih menyeluruh bagi BI untuk kedua-dua Tingkatan 4 dan Tahun 4 dalam Lisan (pertuturan dan pendengaran), kefahaman dan penulisan. Hasil kajian ini menyokong dapatan kajian Gorard et al. (2015), Trickey (2004), Topping dan Trickey (2007), Moomala dan Rosnani (2006) dan Preece (2013) bahawa P4C meningkatkan kemahiran literasi.

Kedua, Pedagogi Hikmah juga telah dapat memajukan Tingkahlaku kognitif yang meliputi (1) penaakulan (2 kelas bagus, 3 kelas menggalakkan), (2) pertuturan dan pendengaran (3 kelas bagus, 1 menggalakkan), (3) metakognisi (2 kelas bagus, 3 kelas menggalakkan), (4) adab (4 kelas bagus, 1 menggalakkan) dan (5) keterbukaan sikap (3 kelas bagus, 2 menggalakkan). Kemahiran kognitif ini amat penting bagi membantu pelajar bersedia untuk menghadapi cabaran abad ini. Dapatan ini menyokong dapatan daripada Topping dan Trickey (2007), Moomala dan Rosnani (2006), Preece (2013) dan Rosnani et al. (2014).

Ketiga, kajian kualitatif menerusi PKF memberikan bukti bahawa pelajar yang terlibat dalam kajian ini sama

ada dalam pembelajaran BM mahupun BI telah memberi pandangan yang positif tentang PH. Mereka suka kelas yang menggunakan PH dan mendapati ia menyeronokkan, menarik dan berkesan bagi mendapatkan penglibatan pelajar. Mereka berpeluang bercakap dan memberi idea dalam perbincangan dan bekerjasama sebagai ahli satu komuniti inkuiri yang dapat mengeratkan perhubungan sesama mereka dan juga guru. Kajian juga menunjukkan bahawa dengan PH kemahiran 5K – penaakulan, pendengaran dan pertuturan, metakognisi, adab dan keterbukaan minda bertambah maju. Kajian juga menunjukkan bahawa pelajar lebih beradab dalam berbeza pendapat, dan pelajar pasif makin berani menyertai perbincangan. Dapatan-dapatan ini selari dengan dapatan William (1993) dari segi perkembangan sosial dan kognitif. Pemerhatian daripada PKF yang paling ketara ialah pandangan pelajar bahawa komuniti inkuiri adalah faktor yang membezakan PH dengan kaedah mengajar lain yang guru mereka biasa gunakan. Ini mempunyai implikasi yang besar bagi keberkesanan PdP untuk alaf 21.

KESIMPULAN

Sebagai kesimpulan, kajian ini yang besar juga skalanya kerana melibatkan 5 buah kelas daripada tiga buah sekolah, berjaya menunjukkan hasil yang amat positif dalam kontek mencari pedagogi yang sesuai untuk cabaran alaf ke-21. Pada pendapat penyelidik, sekiranya PH digunakan dengan konsisten dan tempoh masa yang lebih lama, sudah pasti banyak kemahiran 5K – berfikir, berbahasa, berempati dan bekerjasama akan tercapai. PH yang bersandarkan inkuiri falsafah di mana matlamat pendidikan adalah mencari makna konsep-konsep dan idea yang utama, guru menjadi jurulatih berfikir dan komuniti inkuiri menjadi wahana mencapai 5K, didapati amat sesuai untuk bilik darjah hari ini. Walaupun P4C dan PH bukanlah sebenarnya suatu yang baru sebab ia sama usia dengan usia falsafah, namun ia masih relevan. Implikasi daripada hasil kajian ini ialah kajian yang lebih meluas seperti yang dijalankan di United Kingdom, USA atau Australia diperlukan di Malaysia dengan kerjasama daripada Kementerian Pendidikan Malaysia. Mungkin ia boleh dicuba di sekolah-sekolah Amanah. Kedua, para guru wajar dilatih dengan PH kerana perkara ini sudah diperkatakan sejak tahun 1989 tanpa sebarang tindakan. Perkara ini wajar sebab negara kita sudah pun mempunyai pakar untuk melatih guru. Justeru, Fakulti Pendidikan universiti awam dan swasta harus terus cuba memperoleh kemahiran PH untuk mengajar guru-guru dalam perkhidmatan dan juga mengisi LADAP yang diadakan di sekolah. Ketiga, kajian boleh dilaksanakan untuk penggunaan PH dalam subjek lain seperti Pendidikan Moral, Pendidikan Sivik dan Kewarganegaraan sebab ia mengasuh pelajar berbilang kaum berbincang secara demokratik dan menyelesaikan masalah secara dialog dan bukan secara fizikal.

PENGHARGAAN

Penyelidik ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada Kementerian Pengajian Tinggi atas geran penyelidikan FRGS16-027-0526 yang membiayai penyelidikan ini; Pusat Pengajaran Berfikir, Kulliyah Pendidikan, UIAM atas kepakarannya; Bahagian Pendidikan Guru; Pejabat Pendidikan Daerah Gombak, Pengetua, Guru Besar, guru dan pelajar yang terlibat dalam kajian ini atas kerjasama yang mereka berikan.

RUJUKAN

- Al-Attas, S.M.N. 1991. *The Concept of Education in Islam*. K.Lumpur: ISTAC
- Brink-Budgen R.V. 2005. *Critical Thinking for Students: Learn the Skills of Critical Assessment and Effective Argument* (3rd ed.). United Kingdom: How To Books Ltd.
- Carnoy, M. 1999. *Globalization and Educational Reform: What Planners Need to Know*. Paris: IIEP
- Darling-Hammond, L. & McCloskey, L. 2008. Assessment for learning around the world: What would it mean to be "Internationally Competitive?" *Phi Delta Kappan* 90(4): 263-272.
- Good, T.L. & Brophy, J.E. 1990. *Educational Psychology: A Realistic Approach*. 4th Ed. New York: Longman.
- Gorard, S., Siddiqui, N. & Beng, H.S. 2015. *Philosophy for Children: Evaluation Report and Executive Summary*. London: Education Endowment Foundation.
- Halpern, D. 2014. *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking*. (5th ed.) New York: Psychology Press.
- Hendon, A. 2017. Teaching thinking through stories from the Qur'an using philosophy for children (Hikmah Pedagogy) Method. Unpublished M. Ed. Thesis, IIUM.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. 2013. *Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia*. Kuala Lumpur: KPM.
- Lipman, M. 1988. *Philosophy Goes to School*. Philadelphia: Temple University Press.
- Lipman, M. 2003. *Thinking in Education*. 2nd ed. UK: Cambridge University Press
- Lipman, M. 2017. The Institute for the Advancement of Philosophy for Children (IAPC) program. In *History, Theory and Practice of Philosophy for Children*, edited by Naji, S. & Rosnani, H. Oxon: Routledge.
- Ministry of Education, Malaysia. 2013. *Malaysia Education Blueprint 2013 – 2025: Preschool to Post Secondary Education*.
- Mohd Kaziman, Ab Wahab. 2016. Enhancing critical thinking skills, self-confidence and meaningful learning experience in Islamic education using the hikmah pedagogy of philosophical inquiry. Unpublished Master of Education Directed Research Project Paper. IIUM, Gombak, Malaysia.
- Moomala, O. & Rosnani, H. 2006. Critical thinking and reading skills: A comparative study for the Reader Response and Philosophy for Children program approaches. *Thinking* 18(2) 26-34.
- Naji, S. & Rosnani, H. 2017. *History, Theory and Practice of Philosophy for Children*. Oxon: Routledge.
- Preece, A.S & Juhasni Adila, J. 2014. Philosophical inquiry in the Malaysian educational system-reality or fantasy? *Analytic Teaching and Philosophical Praxis* 35(1): 26-38.
- Preece, A.S. 2013. Making it Mean! Using a "Community of Inquiry" to improve language skills in the ESL Classroom, *IIUM Journal of Educational Studies* 1(1): 25-54.
- Rosnani, H. & Suhailah H. 2003. *The Teaching of Thinking in Malaysia*. Kuala Lumpur: Research Centre IIUM.
- Rosnani, H. 2003. The teaching of thinking through philosophy for children approach in Malaysia. Unpublished research report. Research Centre, International Islamic University Malaysia.
- Rosnani, H. 2009. Philosophy in the Islamci Tradition: Implications for the Philosophy for Children Program. In *Children Philosophize Worldwide: Theoretical and Practical Concepts*, edited by Marsal, E., Dobashi, T. & Weber, B. Frankfurt am Main: New York; Peter Lang.
- Rosnani, H., Suhailah, H. & Adesile, M.I. 2014. Hikmah (Wisdom) pedagogy and students' thinking and reasoning abilities. *Intellectual Discourse* 22(2): 119-138.
- Rosnani, H., Suhailah, H. & Juperi, J.A. 2014. The Hikmah (Wisdom) Program: A philosophical inquiry for the teaching of Islamic Education in Malaysia. In *Muslim Education in the 21st Century: Asian Perspectives*, edited by Sa'eda, B. & Ghim-Kian Chew, P. London: Routledge.
- Sprod, T. 2017. Introduction. In *History, Theory and Practice of Philosophy for Children*, edited by Naji, S. & Rosnani, H. Oxon: Routledge.
- Topping, K.J. & Trickey, S. 2007. Collaborative philosophical inquiry for school children: Cognitive gains at 2 year follow-up. *British Journal of Educational Psychology* 77(4): 787-796.
- Trickey, S. & Topping, K.J. 2004. Philosophy for children: a systematic review. *Research Papers in Education* 19(3): 365-380
- Tsheko, G.N. 2000. A teacher with a vision and school based assessment. From http://www.iaea.info/documents/paper_1162a169d3.pdf. Retrieved January 4 2016.
- Williams, S. 1993. *Evaluating the Effects of Philosophical Enquiry in a Secondary School*. The Village Community School Philosophy for Children Project.

Rosnani Hashim
Kulliyah Pendidikan
Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (IIUM)
53100 Gombak, Selangor
Emel: rosnani@iium.edu.my

Wan Mazwati Wan Yusoff,
Kulliyah Ilmu Wahyu dan Sains Kemanusiaan
Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (IIUM)
53100 Gombak, Selangor
Emel: wanmazwati@iium.edu.my

Suhailah Hussien,
Kulliyah Pendidikan
Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (IIUM)
53100 Gombak, Selangor
Emel: suhailah@iium.edu.my

Madiah Khalid
Kulliyah Pendidikan
Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (IUM)
53100 Gombak, Selangor
Emel: madiahkhalid@iium.edu.my

Rosemaliza Kamalludeen*
Kulliyah Pendidikan
Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (IUM)
53100 Gombak, Selangor
Emel: rosemaliza@iium.edu.my

Diserahkan: 5 Februari 2018
Diterima: 27 Ogos 2018

